

Bakken vol lentebloemen buiten, tulpenvazen en stillevens binnen. Alles met zorg samengesteld om het nieuwe seizoen in te luiden met de presentatie *Bloemen van Betekenis*. De Lentemaanden april, mei en juni zijn de drukste van het jaar in Museum Ons' Lieve Heer op Solder. Maar u weet het en ik weet het, alles loopt dit jaar anders dan anders. Het museum ging in maart dicht en alleen de mensen in de straat genoten van het tulpenfestival voor de deur.

'De tulp was alom geliefd, stond voor schoonheid en rijkdom.'

In allerijl hebben we de bloemenverhalen omgezet naar een online reeks waarin iedere week een bloem gepost werd. De bloem symboliek is behoorlijk veelzijdig. Ik kwam vaak een verhaal uit de Griekse mythologie tegen en een Bijbelse uitleg. Soms had een bloem een heel eigen leven geleid. Met het oog op de hedendaagse context is de levenswandel van de oer-Hollandse tulp heel interessant. Zo oer-Hollands is 'ie trouwens niet.

Toen de tulp vroeg in de zeventiende eeuw haar entree in Nederland deed riep ze in eerste instantie een devote reactie op: *de tulp richt haar prachtige kroon op naar de hemel om God te danken.* De exotische bloem, afkomstig uit de tuinen van de Turkse sultan, werd snel populair bij de welgestelde burgerij in Amsterdam. Tuinen met bijzondere planten en bloemen waren statusverhogend. De tulp was alom geliefd, stond voor schoonheid en rijkdom. De begeerte was zo sterk dat er een ware hype in de handel ontstond. Omdat er lang niet voldoende bollen gekweekt konden worden om aan de enorme vraag te voldoen, werden eigendomscertificaten uitgegeven. Een papier waarop stond dat je je de toekomstige eigenaar van een tulp kon noemen. De waarde van zowel bloembollen als certificaten steeg tot astronomische hoogte. Er wordt gezegd dat op de piek van de tulpenmanie, een bol net zoveel waard kon zijn als een grachtenpand.

Deze eerste vorm van windhandel klapte na drie jaar (1634-1637) in elkaar. Sommige handelaren waren stinkend rijk geworden maar velen verloren hun kapitaal. De handel in tulpenbollen bleef maar de bloem kreeg nu een negatief geladen betekenis, die van vergankelijkheid, hoogmoed en de val daarna. Sommigen zagen zelfs de pestepidemie die Amsterdam in 1664 trof en waarin bijna tien procent van de bevolking stierf, als de straf van God voor de hebzuchtige mens en de gevolgen van de opgeblazen handel in tulpen.

Birgit Büchner, directeur

Bloemen van Betekenis

Bloemen zijn geliefd om hun schoonheid. Hun vorm en kleur inspireert kunstenaars om ze levensecht en in allerlei samenstellingen uit te beelden. Veel bloemen hebben een symbolische of religieuze betekenis toegeschreven gekregen. Ze worden niet alleen afgebeeld omdat ze zo mooi zijn, maar ook omdat ze een boodschap overbrengen. Zo kunnen ze mensen herinneren aan hun sterfelijkheid of tekortkomingen of ze juist aansporen tot een devoot en zuiver leven. Ook kruiden, granen, vlinders en insecten hebben van oudsher een symbolische betekenis.

Niet alleen de symbolische betekenissen van bloemen, planten en gewassen spreken tot de verbeelding, ook hun grote diversiteit van vormen wordt vaak gebruikt als inspiratiebron voor kunstenaars en ontwerpers. In het historische huis van Museum Ons' Lieve Heer op Solder zijn op veel plekken bloemen en plantmotieven te zien. Als je er eenmaal op let zie je ze overal.

Halverwege de zeventiende eeuw, verbouwde de rijke koopman Jan Hartman een ouder huis in de Amsterdamse binnenstad. Het moest mooi en eigentijds worden want Hartman wilde niet onderdoen voor de chique nieuwbouw aan de grachtengordel. Deze ambities vereisten hoge kamers met een

symmetrische indeling. Voor de ontvangstkamer waar Jan Hartman een goede indruk wilde maken op gasten en relaties, moest een verdieping weggehaald worden om een mooie hoge en vierkante Saal te creëren. Kijk in die prachtige kamer eens naar boven, in het perfect symmetrische cassetteplafond zijn bloemenranken geschilderd, precies zoals Hartman ze wilde. Boven de grote haard waarop het wapen van Jan Hartman en zijn vrouw prijkt, hangt een groot schilderij, de rand van de lijst is versierd met uit hout gesneden bloemen. Maar ook in de tafel, op schalen en vazen zijn allerlei bloemdecoraties verwerkt. Deze rijke versiering was in de zeventiende eeuw bijzonder populair.

< Het schilderij van Van Kessel is een van de werken uit de tijdelijke tentoonstelling *Bloemen van Betekenis*

> Het iconische plafond in de Saal is een waar kunstwerk op zich. In deze ruimte is ook het werk van Van Kessel bewonderen.

De huiskerk

Hartman creëerde niet alleen een indrukwekkende ontvangstaal, hij bouwde op de bovenste verdieping van zijn woonhuis en die van drie woningen ernaast, een complete kerk. Deze kerk is aan de buitenkant niet zichtbaar. Dat was precies de bedoeling, want in 1663 verkeerde Amsterdam onder protestants stadsbestuur. Andere religies werden gedoogd, zij konden hun toevlucht nemen tot plekken thuis en zo ontstond het fenomeen huiskerk. Deze kerken kwamen in heel Amsterdam voor. De huiskerk van Museum Ons' Lieve Heer op Solder is een van de weinige zolderkerken die helemaal intact bewaard is gebleven. Tot eind 1888 was de kerk zelfs nog in gebruik. Daarna werd het meteen een museum. Het interieur is door de eeuwen nauwelijks veranderd en de indeling is nog zoals Hartman de kerk liet bouwen.

'In de voormalige kerk zijn op heel veel plekken bloemversieringen te vinden.'

Ontdek de bloemen

In de voormalige kerk zijn op heel veel plekken bloemversieringen te vinden. Bloemen hebben vaak een bijzondere symboliek. Vooral de heilige maagd Maria die door veel katholieke gelovigen vereerd wordt, wordt vaak in verband gebracht met bloemen en kleuren. Wit staat voor maagdelijkheid en de blauwe mantel van Maria duidt op de verbintenis tussen hemel en aarde. Bij haar staat nu een zomerboekje, vanzelfsprekend in deze prachtige kleuren. Veel meer bloemen verwijzen naar verhalen die nog altijd tot onze verbeelding spreken.

Bezoekers kunnen deze zomer bloemen ontdekken in het museum en genieten op de blog op de website.

< Sinds 2020 staat er ook een bloemstuk op het altaar in de zolderkerk.

RESTAURATIE ADRIAEN VAN DE VELDE

Met raadsels omgeven

In het najaar keren twee schilderijen van Adriaen van de Velde na onderzoek en restauratie terug naar Museum Ons' Lieve Heer op Solder. Conservator Robert Schillemans hoopt dat hij dan ook antwoorden krijgt op vragen waar hij al lang mee rondloopt. 'We weten relatief veel over deze schilderijen, maar tegelijk kleven er heel veel raadsels aan.'

De twee schilderijen maken deel uit van een serie van vijf over de laatste momenten uit het leven van Jezus. Adriaen van de Velde (1636-1672) schilderde ze speciaal voor de huiskerk, reden waarom het museum ze koestert. Hij deed dat in opdracht van Sybilla Fonteyn, een van de 'geestelijke dochters' die bij de huiskerk

betrokken waren, en kreeg daar een bedrag van 250 gulden voor. Sybilla Fonteyn schonk de passieserie in 1664 aan Petrus Parmentier, de eerste priester en huurder van de zolderkerk.

^ De voorbereiding voor de Geseling van Adriaen van de Velde wordt gerestaureerd.

Het zijn allemaal wetenswaardigheden waar Robert enorm blij mee is. 'Het is een van de weinige opdrachten uit de sfeer van katholieke huiskerken waarover we relatief veel weten. Meestal is daar helemaal niks over bekend.' Alsof dat nog niet genoeg is, zijn ook de omzwervingen in kaart te brengen die de schilderijen maakten voordat ze in 2016 definitief terugkeerden naar de Oudezijds Voorburgwal.

Toen Parmentier in 1670 de huiskerk verruilde voor een onderkomen elders in de stad, nam hij de vijf schilderijen mee. Vervolgens bleven ze in bezit van de orde waartoe hij behoorde, die van de Augustijnen. Via verschillende Augustijner adressen, in onder andere Nijmegen, terecht kwamen in de Augustinuskerk in Amsterdam-Noord. Daar hingen ze tot het moment dat de kerk aan de eredienst werd onttrokken.

^ Het ontbrekende doek is tijdelijk vervangen met een kopie van het werk en een biografie.

> Het kleurverschil tijdens het schoonmaken van het werk.

'Adriaen van de Velde (1636-1672) schilderde ze speciaal voor de huiskerk, reden waarom het museum ze koestert.'

Belabberde staat

Met zo'n mooi verhaal kan een conservator tevreden achterover leunen, denk je dan. Toch blijft de conservator zich het hoofd breken over tal van vragen.

Waarom wijken de vijf werken op zoveel punten af van ander werk dat Van de Velde maakte? Hij schilderde vooral pastorale landschappen en af en toe ook religieuze werken. Maar waarom is de stijl dan zo anders en is de afwerking zo minimaal? En waarom is de conditie van de schilderijen zo belabberd?

Er is wel geopperd dat Van de Velde 'haastwerk' leverde. Zou kunnen, reageert de conservator. 'Misschien was er een conflict. Of was hij ziek; er heerste in 1664 ook pest in Amsterdam.' Tegelijk heeft de schilder in datzelfde jaar heel wat ander werk gemaakt, zo valt te traceren. Aan de prijs die hij voor het

werk ontving, kan het ook niet liggen. '250 gulden voor een opdracht in die tijd kan ik niet weinig noemen.'

Bovendien was het geen willekeurige opdracht. Van de Velde was zelf betrokken bij de huiskerk, waar ook zijn drie kinderen gedoopt zijn, en kende priester Parmentier goed. In zo'n geval maak je je er niet te makkelijk af. Wellicht was het de priester zelf die aanwijzingen voor een bepaalde stijl gaf. Robert verwacht dat hij meer invloed op de opdracht had dan de schenker van de werken, Sybilla Fonteyn. 'Die was volgens bronnen daarvoor te bescheiden en luisterde te goed naar haar geestelijk leidsman.'

De werken uit de passieserie zijn voor het museum topstukken. Ze zijn een herinnering aan de vroegste inrichting van de huiskerk, waar we verder niks van weten. De herenbanken waren er nog niet

'De werken uit de passieserie zijn voor het museum topstukken. Ze zijn een herinnering aan de vroegste inrichting van de huiskerk, waar we verder niks van weten.'

in 1664, net zo min als het altaar, het orgel en de communiebank. Terwijl deze schilderijen ook toen al gehangen kunnen hebben op de eerste galerij, waar ze sinds 2016 te zien zijn.'

Nieuw licht

Conservator Schillemans hoopt dat de restauratie nieuw licht op zijn raadsels zal werpen. Restaurator Katrin Kirsch is sinds begin van dit jaar bezig met 'De bewening van Christus' en 'De voorbereiding voor de geseling'. Net als andere delen uit de serie zijn ze zwaar vervuild en beschadigd en verdoekt. Volgend jaar hoopt het museum twee

andere werken door Kirsch te laten restaureren. 'De Doornenkroning', de minst slechte uit de serie, is in 2013 al gerestaureerd.

De restauratie van deze twee werken wordt mogelijk gemaakt door financiële steun van de Vereniging Rembrandt en de spaarrekening van het museum zelf. Het advies van de vereniging was: doe het goed en wetenschappelijk. 'Dus geen ad hoc opknapwerk, maar terug naar de basis', zegt Robert Schillemans, die wegens de coronacrisis het verloop van het restauratiewerk niet van nabij kon volgen. Hij moet zijn geduld nog even bewaren.

Wilt u de conservatoren en het museum bijstaan bij de restauratie van de overige twee werken uit de passieserie? Dan kunt u heel eenvoudig een eenmalige donatie van €3,- doen middels de QR-code of neem contact met ons op voor eventuele andere mogelijkheden om het museum te steunen.

Hoe kunt u het museum steunen?

Verscholen in de binnenstad van Amsterdam staat een klein wonder: Museum Ons' Lieve Heer op Solder. Een zeldzaam goed bewaard grachtenhuis uit de zeventiende eeuw, met historisch ingerichte woonvertrekken, keukens, bedsteden. Op de bovenste verdiepingen is een katholieke zolderkerk bewaard gebleven. Het huis met de kerk zijn uniek in de wereld en groot cultuurhistorisch belang.

De grootste wens van het museum is om dit prachtige historische erfgoed levend te houden en een veilige toekomst te bieden zodat volgende generaties er hun verhaal aan toe kunnen voegen. U kunt daaraan bijdragen door Museum Ons' Lieve Heer op Solder te benoemen in uw testament,

^ In het museum hangen op verschillende plekken originele collectebussen uit de tijd dat de zolderkerk nog dagelijks in gebruik was.

of om Vriend te worden van het museum. Daarover gaat dit artikel in ons buurtkrantje 't Haantje. Samen doorgeven wat van waarde is. Samen staan achter een mooi stuk geschiedenis voor de stad. Het huis met de zolderkerk is uniek in de wereld en van zeer hoge kwaliteit. Nergens is het geheel van een zeventiende eeuwse woonhuis met de originele huiskerk zo ongeschonden bewaard gebleven. Zorgvuldig beheer is en blijft nodig om dit prachtige katholieke en culturele erfgoed te laten voortbestaan.

Uw nalatenschap is een toekomstgerichte manier om dit erfgoed optimaal te kunnen behouden. U ondersteunt Museum Ons' Lieve Heer op Solder bovendien om de bijzondere ontstaansgeschiedenis te blijven vertellen en betekenis te geven.

Eind 2015 werd een grote restauratie en uitbreiding voltooid. Het vernieuwde museum vormt een goede uitgangspositie voor nieuwe activiteiten. Het huis van Hartman wordt de komende jaren verder ingericht om nog dichter bij de zeventiende-eeuwse situatie te komen, om de beleving voor een breed publiek te versterken. Hiervoor moet echter eerst meer onderzoek gedaan worden.

Het museum ontwikkelt educatieve programma's voor jongeren met als doel een bijdrage te leveren aan meer begrip voor religieuze diversiteit en sociale cohesie in onze samenleving.

Samen met universiteiten doen we nieuw onderzoek naar de relevantie van religieus erfgoed en wat dit erfgoed kan betekenen voor mensen die steeds minder of niet meer, naar de kerk gaan.

^ Het Maria Altaar is niet alleen een belangrijk collectiestuk van het museum, het beeld is ook erg geliefd bij onze bezoekers.

'Samen doorgeven wat van waarde is'

Amsterdams erfgoed in uw testament

Museum Ons' Lieve Heer op Solder is na Het Rijksmuseum het oudste museum in Amsterdam. Het museum is een gezonde onderneming, maar kwetsbaar en krijgt geen vaste overheidssubsidie. Alleen rijksmusea en de stedelijke musea zijn verzekerd van subsidie.

Museum Ons' Lieve Heer op Solder is een gerenommeerde culturele instelling die al 130 jaar bestaat. Het museum heeft bewezen religieus erfgoed op een eigentijdse wijze te kunnen ontsluiten voor een groot publiek. Met uw nalatenschap helpt u het museum hiermee en bouwt u mee aan het voortbestaan van een bijzondere geschiedenis.

Vriend worden van het museum

Wilt u het museum nu al helpen, dan kan dat middels het vriendenprogramma. Museum Ons' Lieve Heer op Solder heeft namelijk een ANBI status en dit betekent dat donaties belastingvoordeel op kunnen leveren. U kunt dus direct genieten van uw hulp en zien wat voor mooie veranderingen, aankopen en onderzoeken er met uw donaties gerealiseerd worden.

Als vriend ontvangt u uw persoonlijke Vriendenpas voor onbeperkt toegang tot het museum. Wij nodigen u uit voor activiteiten en exposities en informeren u over belangrijke ontwikkelingen in het museum. De Vriendenpas geeft bovendien 10% korting op rondleidingen en in de museumwinkel.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met info@opsolder.nl

'Wat vertelt onze collectie over katholieken in Amsterdam? Wat is het grotere verhaal, groter dan de spulletjes die in het depot staan?'

Colofon

Redactie Bert van der Kruk
Coördinatie Olmo van Kranen
Ontwerp Studio Berry Slok
Fotografie Rebekka Mell
Drukwerk Flyerman

Overname van teksten of delen ervan is slechts toegestaan met bronvermelding en/of schriftelijke toestemming van het museum.
© Museum Ons' Lieve Heer op Solder, 2020

't Haantje is een uitgave van Museum Ons' Lieve Heer op Solder.

Museum Ons' Lieve Heer op Solder

Oudezijds Voorburgwal 38-40
1012 GD Amsterdam
www.opsolder.nl

Veiligheid en hygiëne

Om er voor te zorgen dat alles veilig en soepel verloopt is het nodig dat u voorafgaand aan het bezoek ons Coronaprotocol op de website gelezen hebt en u de gewenste dag bij ons reserveert.

Vriend van het museum?

Ook dan reserveert u een dag en neemt u de vriendenpas mee tijdens bezoek.

Partners van Museum Ons' Lieve Heer op Solder: Vereniging Rembrandt, AFK, vfonds, Vergezicht op Amsterdam, Unesco

Vereniging
Rembrandt
Als je om kunst geeft

amsterdams
fonds voor de
kunst

VERGEZICHT
OP AMSTERDAM
VRIJDENKEN EN VRIJGIVEN

MUSEUM
Ons' Lieve Heer
op Solder

't Haantje

't Haantje 54, zomer 2020 | opsolder.nl

SEE ME
HEAR ME
MEET ME

2 WELKOMSTWOORD BIRGIT BÜCHNER 4 DE STEMMEN ACHTER ONZE COMMUNITY
6 HET BIOGRAFIEPROJECT 9 SEE ME, HEAR ME, MEET ME (EXPOSITIE)

'Dit museum gaat over Amsterdam en dus ook over u. Wist u dat Ons' Lieve Heer op Solder, na het Rijksmuseum, het oudste museum in Amsterdam is?'

Bij de opening van Museum Ons' Lieve Heer op Solder na drie maanden sluiting, wacht u een nieuwe expositie die geen passendere naam had kunnen hebben: *See me, Hear me, Meet me*. Jongeren die de tentoonstelling gemaakt hebben, dagen u uit om hen te ontmoeten. En doe dat ook vooral. Zeven jongeren hebben in het Programmabalab samen met kunstenaars gewerkt aan het vormgeven van hun persoonlijke boodschap aan de wereld. Hun woorden doen ertoe, ze zijn gericht tot iedereen en krijgen door de onverwachte corona context opeens een extra lading.

Ik kan het niet laten om de leus *See me, Hear me, Meet me* ook op het hele museum te betrekken. Bij deze wil ik iedereen die dit magazine leest en nog nooit in Museum Ons' Lieve Heer op Solder geweest is aansporen om nu eindelijk toch eens een keer te komen. We horen best vaak van stadgenoten 'Ja, ik heb er wel eens van gehoord, maar ik ben er nog nooit geweest'. Dit museum gaat over Amsterdam en dus ook over u. Wist u dat Ons' Lieve Heer op Solder, na het Rijksmuseum, het oudste museum in Amsterdam is? Opgericht door Amsterdammers? En, het is nu heerlijk rustig in de binnenstad. Normaal gesproken lopen er in deze periode duizenden buitenlandse bezoekers door het museum. Die hebben in hun reisgids gelezen of van horen- zeggen of gezien op Tripadvisor dat Museum Ons' Lieve Heer op Solder een *must see* is in Amsterdam, een verborgen parel, een onontdekte schat. Het zou leuk zijn als wij meer door onze eigen stad ontdekt worden.

Nu er bijna geen bezoekers uit buitenland komen, is het museum even helemaal van u. Een paar voordelen voor de mens die zich misschien niet zo'n museumtjger voelt: Een bezoek duurt niet lang, een uurtje ongeveer, het onderwerp is niet ingewikkeld want het gaat over wonen, werken en hoe mensen leefden en met elkaar omgingen in de zeventiende eeuw. Het gaat over ons, over u en mij. Kom dus naar Ons' Lieve Heer op Solder en ontmoet ons, er is geen reden meer om het niet te doen!

Birgit Büchner, directeur

ACADEMIE OP SOLDER: VOICES

Een eigen community

Steeds vaker blijven jongeren die deelnamen aan het educatieve programma Voices of Tolerance betrokken bij Museum Ons' Lieve Heer op Solder. Zij vormen hun eigen 'community', waarin ze veel met elkaar samenwerken en nieuwe vaardigheden leren. Dat is interessant voor henzelf, maar ook voor het museum. 'Zo denken we samen na over de thematiek van de zolderkerk', zegt Anouk Custers, hoofd educatie.

De community, waarbij zo'n vijftien jongeren betrokken zijn, vloeit rechtstreeks voort uit het educatieve programma Voices of Tolerance. Dat bestaat om te beginnen uit een klassikaal deel,

waarbij leerlingen uit het vmbo het museum bezoeken en later in de klas twee creatieve workshops volgen. Vervolgens krijgt een aantal jongeren in een verdiepingstraject de kans om hun

'We betrekken jongeren stapsgewijs steeds sterker bij het museum.'

boodschap over tolerantie letterlijk vorm en stem te geven in een expositie of presentatie. Daarvoor volgen ze masterclasses bij verschillende kunstenaars. Het meest recente resultaat is de expositie *See me, Hear me, Meet me* (zie pagina 9).

Serieuze rol

Voor sommige jongeren is het verhaal daarmee nog niet afgelopen. Zij willen graag betrokken blijven bij het museum en krijgen de gelegenheid een persoonlijk ontwikkeltraject te volgen van maximaal twee jaar. Ze vormen hun mening en leren standpunten te formuleren. Via verschillende activiteiten ontdekken ze waar hun talenten liggen. Het programma draagt bij aan hun zelfvertrouwen om hun plek in de maatschappij op te eisen en een eigen bijdrage te leveren aan een tolerante samenleving, legt Anouk Custers uit.

Zo kwam vorig jaar deze community tot stand. Van het Amsterdams Fonds voor de Kunst ontving het museum een innovatiesubsidie om daarmee te experimenteren. Anouk Custers is blij met de ontwikkeling die de jongeren doormaken en met hun bijdrage. 'We betrekken

jongeren stapsgewijs steeds sterker bij het museum. We geven ze een serieuze rol, in elke laag van de organisatie, bijna als een soort medewerker.'

Dat een museum jongeren zo'n kans biedt, is volgens Anouk Custers helemaal niet vreemd. 'Een museum is meer dan alleen maar een plek waar je mooie dingen kunt bekijken. Het erfgoed moet wel betekenis krijgen. Als je jongeren niet bij je museum weet te betrekken, wat heeft je erfgoed dan voor betekenis in huidige samenleving? Je moet ze de ruimte geven er met hun eigen blik naar te kijken. Als ze het weten te koppelen aan iets van zichzelf, zullen ze erdoor geraakt worden. Daardoor zullen ze ook het erfgoed een warm hart toedragen.'

Doorgaande lijn

Als een soort ambassadeurs kunnen deze community-jongeren ook weer nieuwkomers werven voor het programma Voices of Tolerance. Afgelopen jaar deden daar ongeveer tien scholen aan mee, in totaal vijftien vmbo-klassen. Het is een uitgebreid programma. De meeste scholen brengen het museumbezoek, de gesprekken over vrijheid, diversiteit en tolerantie en de creatieve workshops onder bij de sinds kort verplichte burgerschapsvorming.

Komend jaar zal het programma, als een pilot, ook voor studenten van het mbo open staan. Het krijgt dan wel een andere vorm, aansluitend bij de beroepsrichting waarvoor deze jongeren al gekozen hebben. Op deze manier hoopt het museum op den duur te werken aan een doorgaande leerlijn, van het vmbo naar het mbo - dezelfde route die de jongeren van de community inmiddels hebben afgelegd.

Aan de slag met erfgoed

In de proloog van het museum worden belangrijke erfgoedstukken uit de collectie tentoongesteld.

Museum Ons' Lieve Heer op Solder heeft een rijke collectie, die veel vertelt over de religieus diverse stad die Amsterdam is. Hoe krijgen scholieren en studenten daar zicht op? Welke vragen roept het erfgoed bij hen op? En welke verhalen voegen zij daar zelf aan toe? Vanuit de Academie op Solder richt het museum zich specifiek met dit soort vragen op het onderwijs.

Het idee achter de Academie is dat jongeren zelf aan de slag gaan met het erfgoed van Museum Ons' Lieve Heer op Solder, zegt Hermine Pool, conservator religieus erfgoed. Jongeren van het

vmbo hebben daar de afgelopen jaren al veel mooie ervaringen mee opgedaan, via het educatieve programma Voices of Tolerance (zie pagina 4). Nieuw is dat nu ook studenten uit het hoger en

universitair onderwijs een eigen programma kunnen volgen, waarbij de biografie van museale objecten centraal staat.

Afhankelijk van het soort onderwijs dat zij volgen, krijgen de jongeren inzicht in de religieuze diversiteit van de stad, in heden en verleden. 'De komende jaren gaan wij onze onderzoeksagenda afstemmen op de vragen die bij jongeren leven', benadrukt Hermine Pool. 'Bij ons kunnen ze museale voorwerpen hands-on onderzoeken. En we reiken ze een methode aan om religieus erfgoed vanuit verschillende invalshoeken en diverse perspectieven te bevragen en te analyseren. . Dat levert ons in het museum een waaier aan nieuwe kennis op, waar we samen met de jongeren en soms ook met kunstenaars mooie presentaties van kunnen maken, die voor het publiek interessant zijn.'

Deze omdraaiing is het resultaat van een ontwikkeling die al een tijdje aan de gang is. 'We kunnen natuurlijk wel allerlei tentoonstellingen en presentaties maken omdat wij dat zo leuk vinden. Gewoon neerzetten en klaar. Maar dat is niet meer van deze tijd. Veel belangrijker is de vraag hoe we belangstelling voor ons erfgoed overdragen aan jongere generaties. Wat zijn hun vragen? Hoe kijken zij ernaar? Elke tijd stelt nieuwe vragen aan erfgoed. En levert dus ook andere kennis op. In dit geval kennis over de religieuze diversiteit in hedendaags Amsterdam.'

Opborrelende vragen

Voorwerpen zijn nooit zomaar terechtgekomen in een museum. Die hebben al een levensgeschiedenis achter de rug voordat ze in een vitrine of een museumdepot worden neergezet. Dat

'Zo leidt het biografieproject tot een waaier aan kennis over de stad Amsterdam en haar religieuze diversiteit'

geldt zeker voor de objecten in Museum Ons' Lieve Heer op Solder: die hebben allemaal een rol gespeeld binnen een religieuze context in Amsterdam. Op een gegeven moment kwam er een eind aan die situatie en belandden de voorwerpen in het museum.

Aan zo'n object kun je allerlei vragen stellen, 'alsof het een persoon is'. Wie heeft het ooit gemaakt? Hoe en waar is het gebruikt, door wie? En welke emoties riep het op? Vanaf dit najaar staan dergelijke vragen centraal in het biografieproject dat het museum aanbiedt aan studenten van de minor Religieus Erfgoed in Amsterdam van de Vrije Universiteit, i.s.m. de Reinwardt Academie. 'Zij krijgen objecten te zien en kunnen die van alle kanten bevragen in relatie met de plaatsen in de stad waar de objecten betekenis hadden voor een religieuze gemeenschap. Centraal staat de vraag hoe religieus erfgoed bijdraagt aan de identiteit van onze stad.'

Hermine Pool noemt als voorbeeld het doopvont dat ooit stond in De Liefde, een neogotische katholieke kerk uit de

negentiende eeuw die inmiddels verdwenen is. Opmerkelijk is dat de onderkant van het doopvont achttiende-eeuws is en stamt uit een katholieke statie. Als je daar even naar staat te kijken, zie je dat verschil al snel. En dan kunnen ook de vragen opborrelen. Hoe is dat in de Liefde terechtgekomen? Wat is er met die gemeenschap gebeurd? En waarom is vervolgens ook De Liefde afgebroken.

Maar ook andere vragen doemen op: wie gingen daar naar de kerk, wat betekende het doopvont voor hen? Wat is trouwens sowieso de betekenis van het doopritueel? Voor veel jongeren van tegenwoordig is dat onbekend. Welke emoties riep het op? 'Ik kan van alles verzinnen', zegt de conservator, 'maar ga natuurlijk niet alles dichttimmeren. Het gaat erom dat de studenten met hun eigen vragen komen, die te maken hebben met de samenleving van nu. Die vragen werden vijftig jaar geleden niet gesteld, want toen wist iedereen nog wat dopen was.'

Bevraagde voorwerpen

Zo leidt het biografieproject tot een waaier aan kennis over de stad Amsterdam en haar religieuze diversiteit, verwacht Hermine Pool. En zo krijgen de bevraagde voorwerpen betekenis voor een nieuwe generatie. Achterliggende idee is dat het religieus erfgoed overal op straat nog te zien is - soms wat verscholen, soms met een andere functie of helemaal verdwenen. Al die plaatsen hebben een verhaal te vertellen. Studenten zullen die plekken ook bezoeken.

De conservator hoopt dat de studenten op die manier over een aantal jaren alle belangrijke objecten uit het museum onder de loep hebben genomen en voorzien van kennis die aansluit bij de vragen van nu. De onderzoeksgegevens komen terecht in een online catalogus. En ze zullen op gezette tijden leiden tot presentaties in het museum, waarbij voor de vertaalslag ook kunstenaars worden betrokken.

Hermine Pool,
conservator
religieus erfgoed.

See me, Hear me, Meet me

EEN GELIJKWAARDIGE ONTMOETING

Luit de Bokx voor een installatie uit het idee van Mike van Wetten.

Vanaf het moment dat Museum Ons' Lieve Heer op Solder na de coronasluiting weer open mocht, kunnen bezoekers genieten van de expositie *See me, Hear me, Meet me*. Het is een ontmoeting met een groep jongeren in woord, beeld en geluid.

De expositie is onderdeel van het educatieve programma *Voices of Tolerance*, waarin het museum leerlingen van vmbo-scholen een podium geeft om zich uit te spreken over thema's als vrijheid, religie en diversiteit. Wat betekent het om als vijftienjarige te leven in een cultureel diverse samenleving? Hoe tolerant vindt een jongere de stad,

zichzelf en de anderen? Omdat jongeren van vijftien niet automatisch expositievaardige kunst maken, gingen zij samen met kunstenaars en vormgevers aan de slag. Creatief producent Mike van Wetten bracht hen bij elkaar en begeleidde het proces. Kunstenaars vertaalden de woorden en beelden van de jongeren in kunstwerken en installaties met

duidelijke statements of innerlijke monologen. Niet de kunstenaar, maar de jongere staat in de expositie centraal.

Onwijs project

Mike van Wetten is zeer enthousiast over de samenwerking en het eindresultaat. 'Een onwijs project' noemt hij het. De kracht ervan is volgens hem de gelijkwaardige ontmoeting tussen de jongeren en de kunstenaars. 'Geen ontmoeting tussen leerling en leraar, maar tussen gelijken: jongeren zijn zich aan het ontwikkelen en hebben vragen. Maar kunstenaars hebben net zo goed hun vragen, die weten ook niet alles.'

Tijdens de workshops kwam er soms veel los, soms wat minder. Maar raak waren de opmerkingen van de jongeren meestal wel. Zo zei een jongen met een Marokkaanse achtergrond dat mensen op straat vaak hun oordeel snel klaar hebben. 'Terwijl de oplossing zo makkelijk is: praat gewoon met me, dan kom je erachter dat we niet zo veel van elkaar verschillen.' Grafisch ontwerper Jeffrey Goodett bedacht er een neokunstwerk bij met de boodschap *Just talk to me*. Zo zijn er in de expositieruimte in het Nieuwe Huis van het museum allerlei uitingen te zien en te horen, van een grote muurschildering tot een soundscape, waarin flarden van gesprekken en rapteksten klinken. In het titelwerk van de expositie staat de bezoeker oog in oog met zes jongeren in *virtual reality* die op verschillende plekken in Amsterdam teksten voordragen waarin hun gedachten over tolerantie doorklinken. Stadsdichter Gershwin Bonevacía hielp hen met de verwoording van hun boodschap.

'De jongeren doen hele sterke uitspraken, ze hebben goede gedachtegangen', zegt Mike van Wetten. 'Ze zijn zich daar niet altijd van bewust, ze beseffen niet dat ze dingen zeggen die het verdienen om op een museummuur te staan. Maar zij zijn echt verder dan heel veel volwassenen, zeker als het om tolerantie gaat. Daarom is het niet alleen maar leuk om jongeren een kans te geven om zich te ontplooien, het is ook voor kunstenaars en museumpubliek interessant om hun perspectief te leren begrijpen. Dat perspectief doet er namelijk écht toe.'

'Geen ontmoeting tussen leerling en leraar, maar tussen gelijken: jongeren zijn zich aan het ontwikkelen en hebben vragen. Maar kunstenaars hebben net zo goed hun vragen, die weten ook niet alles.'

EVEN VOORSTELLEN

Luit de Bokx *Medewerker Educatie*

In september vorig jaar ben ik begonnen als medewerker educatie bij dit bijzondere museum. Ik coördineer o.a. het VMBO programma Voices of Tolerance waarbij jongeren worden uitgenodigd om hun stem te laten horen over thema's als vrijheid, tolerantie en (religieuze) diversiteit. Zo kom ik op scholen in Amsterdam en daarbuiten en ontmoet ik veel verschillende jongeren met hun uiteenlopende meningen. Dat is elke keer weer heel leuk en ik vind het inspirerend om voor een museum te werken dat zich zo openstelt voor het geluid van jongeren. Wat zij te zeggen hebben verdient een podium, en ik ben heel blij dat dit gelukt is met de expo *See me, Hear me, Meet Me*.

Ibrahim Altunay *Manager publiekszaken*

Ik ben in januari 2019 begonnen als manager Horeca & Events. Dat wij als museum de mogelijkheid voor een café hebben is een aanwinst, die we ten volste benutten. We hebben hiermee de bezoeker iets extra's te bieden en hebben zo de ruimte om groepen te ontvangen. De afwisseling in onze gastvrijheid maakt mijn werk uitdagend. Afgelopen september kreeg ik de kans om als manager publiekszaken nauwer betrokken te zijn bij de bezoekersbeleving. In deze rol ben ik nog wel verantwoordelijk voor de horeca. De afdeling publiekszaken moet vaak afstemmen met de andere afdelingen binnen het museum. De dynamiek in het museum maakt mijn werk leuk.

Olmo van Kranen *Manager*

Marketing en Communicatie

Sinds september 2019 werk ik bij het museum op de marketingafdeling en heb daar de mogelijkheden om voor een prachtig oud merk te mogen werken. En om áán dat merk te mogen werken. En voor een marketeer uit het pittoreske Almere, waar de culturele sector nog jong en klein is, is het een prachtige kans om in Amsterdam mijn kunsten te vertonen. Het is mijn opdracht om te sleutelen aan alles in en om het monument wat betreft marketing en marketingcommunicatie. En dat is een flinke kluit. Het is een prachtige werkplek waar een stuk Amsterdamse geschiedenis, iedere dag wordt gespiegeld aan het Amsterdam van nu. Kom langs en laat je inspireren door het verhaal van Museum Ons' Lieve Heer op Solder.

